

Trøndelag fylkeskommune
Trööndelagen fylhkentjielte

PRIVATARKIV I TRØNDELAG

Regional delplan 2026-2030

Innhold

Forord.....	3
Sammendrag	4
1.0 Innledning.....	5
1.1 Forankring nasjonalt og regionalt	6
2.0 Resultater 2021 – 2025	9
2.1 Bakgrunn	9
2.2. Privatarkivbestand 2025.....	9
2.3 Strategiarbeid 2021 - 2025.....	10
3.0 utfordringer og muligheter	12
3.1 Behov for regional privatarkivinstitusjon	12
3.2 Bevaring av bedriftsarkiv.....	13
3.3 Bevaring av privatarkiv fra Trondheim.....	13
3.4 Bevaring av digitalt skapte privatarkiv	14
3.5 Bevaring av privatarkiv med tilknytning til kulturmiljø og kulturminner.....	14
3.6 Nasjonalarkivets strategi og rolle - støtteordningen.....	14
3.6 Nasjonalbiblioteket – digitalisering av kulturarv.....	15
4.0 Handlingsprogram 2026-2030.....	16

Forord

Det er andre gang fylkestinget i Trøndelag vedtar en regional plan for privatarkiv. Målet om å bidra til en helhetlig samfunnsdokumentasjon videreføres. Nå er det et nytt alvor som preger planarbeidet. Den urolige verdenssituasjonen forsterker behovet for tilgang til kilder vi kan stole på, som enkeltmennesker og samfunn.

Interkommunalt arkiv (IKA) Trøndelag har oppdraget med å koordinere arbeidet med privatarkiv på vegne av fylkeskommunen. Slik sikrer vi faglighet og samarbeid mellom profesjonelle bevaringsinstitusjoner, bibliotek og frivillige. Den nye arkivloven sier at det skal legges til rette for bevaring av privatarkiv av rettslig, historisk, kulturell og vitenskapelig verdi. Det regionale og lokale ansvaret må imidlertid forankres i fylkeskommunene og kommunene.

Privatarkiv i Trøndelag. Regional delplan 2026-2030 ble vedtatt av fylkestinget den 25.3.2026. Planen ligger under kulturstrategien Balansekunst, og aktørene i privatarkivnettverket ble involvert både i forarbeid til planen og i høringsprosessen.

Trøndelag fylkeskommune vil følge opp planen i samarbeid med IKA Trøndelag.

Fylkeskommunen vil rette en stor takk til alle som har bidratt med innspill, og ser fram til videre samarbeid i planperioden.

Tomas Iver Hallem

Fylkesordfører

April 2026

Sammendrag

Privatarkiv i Trøndelag – Regional delplan 2026-2030 er en rullering av *Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv fra Trøndelag 2021-2025* som ble vedtatt av fylkestinget 2021, og er underlagt Kulturstrategien Balansekunst.

Utkast til *Privatarkiv i Trøndelag – Regional delplan 2026-2030* inneholder handlingsprogram med forslag til strategier og tiltak for planperioden. Veivalgene i handlingsprogrammet bygger på status for strategier og tiltak vedtatt i *Bevarings- og utviklingsplan for Trøndelag 2021-2025*, og på ny gjennomgang av utfordringer og muligheter. Planen fra 2021 representerer fortsatt et viktig kunnskapsgrunnlag.

Interkommunalt arkiv (IKA) Trøndelag har ansvar for det faglige innholdet i planleggingen. Dette er en del av oppgaven som koordinator for privatarkiv, som utføres på vegne av Trøndelag fylkeskommune. Trøndelag fylkesbibliotek følger opp med formell saksbehandling knyttet til planen og gjennomføringen av den.

Hovedmålet for den oppdaterte privatarkivplanen for Trøndelag er *å bidra til en helhetlig samfunnsdokumentasjon om regionen Trøndelag, både historisk og for samtiden*. Strategiene for å nå målet favner oppgaver med organisering, innsamling, utvelgelse, bevaring og formidling, og er følgende:

Strategi 1: IKA Trøndelag som regional privatarkivinstitusjon

Strategi 2: Bevaring av digitalt skapte arkiver

Strategi 3: Bevaring av bedriftsarkiver

Strategi 4: Prioritere innsamling, bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiv på områder som er spesielt viktige for Trøndelag.

Strategi 1 er en forutsetning for framdrift og kvalitet knyttet til strategiene 2-4. Målet om å utvikle IKA Trøndelag som privatarkivinstitusjon handler om å skape mulighet til å motta og bevare viktige privatarkiv fra Trøndelag som ikke omfattes av andre bevaringsinstitusjoner.

Temaet bedriftsarkiv trenger særskilt oppfølging, og er derfor plassert i egen strategi. I tillegg kan konkrete bedriftsarkiv inngå i strategi 4.

1.0 Innledning

Privatarkiv utgjør en betydelig del av samfunnets hukommelse. Sammen med arkiv fra offentlig sektor er de av våre viktigste kilder til kunnskap om samfunn og kultur. Verdenssituasjonen vi har i dag forsterker utfordringer knyttet til demokrati, personvern, samfunns- og historiekunnskap og desinformasjon. Derfor er det stadig viktigere å sikre bredde, kvalitet, representativitet og ikke minst tilgjengelighet i arbeidet med privatarkiv.

Hovedmålet for denne oppdaterte privatarkivplanen for Trøndelag er *å bidra til en helhetlig samfunnsdokumentasjon om regionen Trøndelag, både historisk og for samtiden*. Strategiene for å nå målet favner oppgaver med organisering, innsamling, utvelgelse, bevaring og formidling. Hovedmålet videreføres fra *Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv fra Trøndelag 2021-2025*¹, som ble vedtatt av fylkestinget våren 2021 og fortsatt er gyldig som bakgrunnsdokument. Den inneholder en historisk samfunns- og bestandsanalyse som ikke er gått ut på dato. Bevarings- og utviklingsplanen fra 2021 gir dessuten en innføring i privatarkiv som fagfelt i Norge og Trøndelag.

Målgruppen for planen er:

- de som skaper arkiv,
- de som samler, bevarer og formidler arkiv,
- de som bruker arkiv i sitt yrke eller frivillige arbeid,
- de som opplever bøker, forestillinger, filmer, foredrag m.m. som bygger på blant annet materiale fra privatarkiv.

Målgruppen favner slik alle innbyggerne – både barn og voksne, og mer direkte: slektsforskere, lokalhistorikere, tradisjonsutøvere, forskere, studenter, historikere, forfattere, lærere, foreninger, kommuner og bedrifter.

Hovedaktører for gjennomføring av planen er nettverket av frivillige i historielag og kulturminneforeninger, folkebibliotek, museum, universitetsbiblioteket ved NTNU, fylkeskommunen og IKA Trøndelag.

IKA Trøndelag har et hovedansvar gjennom koordinatorrollen som selskapet har på vegne av fylkeskommunen.

Vi vil involvere kommunene og kommunearkivene i større grad i kommende planperiode. Årsaken er kommunenes rolle som helhetlig tjenesteyter, med betydelig kunnskap om lokalt samfunns- og næringsliv. Næringslivet som målgruppe skal også vektlegges.

Planprosessen fram mot vedtaket av bevarings- og utviklingsplanen i 2021 var delvis en oppfølging av forslaget til ny arkivlov som kom i *NOU 2019: 9 Fra*

¹ <https://www.ika-trondelag.no/wp-content/uploads/2021/05/Bevarings-og-utviklingsplan-for-privatarkiv-fra-Trondelag.pdf> Lest 15.9.2025

*kalveskinn til datasjø*². Det ble foreslått å lovfeste fylkeskommunens ansvar for koordinering og bevaring av privatarkiv med vesentlig betydning for regionen. Planprosessen var også et resultat av forventninger fra Arkivverket (Nasjonalarkivet fra 1.1.2026), som gjaldt fylkeskommunalt ansvar for koordinering av privatarkivarbeidet. Arkivverkets statistikk om relativt dårlig dekningsgrad når det gjaldt privatarkiv fra Trøndelag var også et viktig utgangspunkt.

Den nye arkivloven ble lagt fram i *Prop. 52 L (2024-2025)*³, og gjort gjeldende fra 1.1.2026⁴. Loven gjelder i hovedsak offentlige arkiv, og gir ikke fylkeskommunen et lovfestet ansvar for privatarkiv slik det var foreslått i *NOU 2019:9*. Privatarkiv omtales slik i formålsparagrafen: «Lova skal og legge til rette for bevaring av privatarkiv med rettsleg, historisk, kulturell og vitskapelig verdi». Lovens kapittel 3 handler om privatarkiv, med beskrivelse av Nasjonalarkivets ansvar, og om oppgaver for offentlige bevaringsinstitusjoner som tar vare på privatarkiv eller har avtaler med private arkiveiere. Arkivverket fikk nytt navn i den nye loven, og heter fra 2026 Nasjonalarkivet.

Signalene om innholdet i den nye loven har preget planprosessen også i denne omgang. Forankring av privatarkivarbeidet i kulturloven og regionalpolitiske vedtak har fått enda større betydning for koordineringen og arbeidet innen privatarkiv i Trøndelag.

Vi trenger et regionalt perspektiv og regionale prioriteringer for å sikre at privatarkiv skal kunne bidra til helhetlig samfunnsdokumentasjon om Trøndelag. Dette er viktig for samfunnet og innbyggerne – av respekt for de som var før oss, for de som lever og skal bygge sin identitet og trygghet i dag, og for de som skal komme etter oss.

1.1 Forankring nasjonalt og regionalt

Nasjonalarkivet tydeliggjør privatarkiv som kulturpolitisk ansvar gjennom sammensetningen av Riksarkivarens strategiske råd. Det består av alle landets fylkeskulturdirektører og styrelederne for institusjoner med nasjonal bevaringspolitikk på privatarkivfeltet, samt Kulturrådet og styrelederne for Arkivforbundet og Museumsforbundet. I Nasjonal strategi for privatarkivarbeidet (2019-2023)⁵ er det satt fire samfunns mål:

- Helhetlig samfunnsdokumentasjon skal sikres
- Bevaring av privatarkiv blir tydelig prioritert
- Brukere har god tilgang på privatarkiv – på lik linje med offentlig arkiv
- God utnytting av ressurser

² <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-9/id2639106/> Lest 15.9.2025

³ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-52-l-20242025/id3089576/> Lest 15.9.2025

⁴ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2025-06-20-96> Lest 12.2.2025

⁵ https://www.nasjonalarkivet.no/content/uploads/2025/10/Strategi-privatarkiv-Norge_07-02-2019.pdf
Lest 15.9.2025

Ønskede resultat er blant annet klar fordeling av ansvar og roller mellom riksarkivaren og fylkeskommunene, og mellom arkivbevarende institusjoner i Norge. Det er også et ønske at fylkeskoordinerende institusjoner utvikler strategier for bevaring av privatarkiv i alle regioner i Norge. Trøndelag fylkeskommune og IKA Trøndelag har fulgt opp denne forventningen med regionalpolitisk forankring av *Bevarings- og utviklingsplanen for privatarkiv fra Trøndelag 2021-2025* og videreføringen i *Privatarkiv i Trøndelag - Regional delplan 2026-2030*.

Kulturloven⁶ fastlegger det offentliges ansvar for bred kulturvirksomhet. Bevaring og tilgjengeliggjøring av kulturarven for fremtidige generasjoner er en del av denne virksomheten (jfr. §2b). Privatarkivene er en del av kulturarven og fylkeskommunene og kommunene skal «syta for økonomiske, organisatoriske, informerende og andre relevante verkemiddel og tiltak som fremjar og legg til rette for eit breitt spekter av kulturverksemd regionalt og lokalt». (§4) Slik har kommunene og fylkeskommunene ansvar for bevaring av privatarkiv som en del av kulturarven.

Privatarkiv kan knyttes til alle de tre hovedbolkene i kulturstrategien *Balansekunst*⁷ i Trøndelag, med følgende utdyping:

- Kunnskapsgrunnlag (punkt 4.1): Bevaring og formidling av privatarkiv er betydningsfullt både for historisk forankring og informasjon om tiden vi lever i. Når solid kunnskap om kultursektoren skal ligge til grunn for kulturpolitikk, kulturforvaltning og forskning om samfunnet trenges privatarkiv som del av den helhetlige samfunnsdokumentasjonen.
- Kulturens betydning (punkt 4.2): Privatarkiv er *dokumentasjon* av kultur og samfunnsliv, og kan tolkes som en type kulturuttrykk som kan få fram både verdien og effekten av kultur i bred forstand. Samtidig representerer privatarkiv en form for kulturell *aktivitet og deltakelse* knyttet til innsamling, bevaring og formidling ved både frivillige i historielag og andre organisasjoner, og ved institusjoner og virksomheter som museum, kulturminnevern, universitetsbibliotek, kommunearkiv, folkebibliotek og IKA Trøndelag. Privatarkiv inngår slik i grunnlaget for kulturens dannende og demokratiske rolle.
- Kulturutvikling og virkemidler (punkt 4.3): Samarbeid, infrastruktur og kompetanse er tre viktige komponenter i kulturstrategien. Disse er også grunnleggende i planarbeidet innen privatarkivfeltet.

Privatarkiv bidrar til kunnskap om kulturmiljø, og kan kobles til følgende punkt i *Regional plan for kulturmiljø i Trøndelag 2022-2030*⁸:

⁶ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2007-06-29-89?q=kulturlov> Lest 12.09.2025

⁷ <https://www.trondelagfylke.no/contentassets/f1d2d3e0253b4953853f8c7ceb2a64d6/balansekunst---kulturstrategi-for-trondelag-2019-2022---vedtatt-juni-2019.pdf> Lest 15.9.2025

⁸ <https://www.trondelagfylke.no/globalassets/dokumenter/kulturminner/regional-plan-for-kulturmiljo---hoveddokument-vedtatt-15.12.21.pdf> Lest 15.9.2025

- God oversikt og lett tilgjengelig kunnskap
- Livskvalitet og samskaping basert på lokale kvaliteter, særpreg og historie
- Bygningsvern og rekruttering av håndverkere
- Kunnskap og beredskap klimaendringer. Gjenbruk
- Kulturmiljø og historier, både knyttet til besøksmål og næring
- Kulturmiljøer som bærer historier om demokrati og selvstyre, undertrykkelse og forsoning

Privatarkiv fra bedrifter og organisasjoner bidrar til kunnskap om næringsvirksomhet i nåtid og fortid, og kan slik kobles til oppgaver i *Regional plan for verdiskaping i Trøndelag 2026-2037*⁹.

Privatarkiv består av unikt, ikke-publisert materiale som bidrar til kunnskap om enkeltpersoner, organisasjoner og bedrifter, og er en del av samarbeidet innen ABM-feltet (arkiv, bibliotek og museum). *Biblioteket som samfunnsaktør – regional delplan for folkebibliotek og grunnskolebibliotek i Trøndelag 2026-2030*¹⁰ har et konkret handlingspunkt om privatarkiv:

- Styrke og svare på interessen for lokalhistorie og privatarkiv i samarbeid med historielag, museer og IKA Trøndelag.

⁹ https://www.trondelagfylke.no/globalassets/bilder/naring-og-innovasjon/dokumenter/760_trondelagfylkeskommune_regionalplan-26-37-web_korr03.pdf Lest 11.2.2026

¹⁰ <https://web.trondelagfylke.no/contentassets/e2cd4c0a10e140c8bff139f878e74c3e/biblioteket-som-samfunnsaktor-regional-delplan-okt-2025.pdf> Lest 11.2.2026

2.0 Resultater 2021 – 2025

2.1 Bakgrunn

Bevarings- og utviklingsplan for privatarkiv fra Trøndelag 2021-2025 er omfattende og bygger på Nasjonalarkivets mal for planarbeid, med en samfunnsanalyse som beskriver utviklingen på 1900-tallet, en bestandsanalyse hvor alle privatarkiv er telt og kategorisert, samt en sammenlikning for å vise hvilke samfunnsområder som er godt og dårlig dokumentert. Selv om det har gått fem år og det er bevart flere arkiver i perioden endrer ikke dette analysen fra forrige periode. Vi gjør derfor ikke like omfattende bakgrunnsundersøkelser for denne planen, men gjennomfører heller en ny bestandsanalyse ved neste korsvei.

Det er sendt ut en spørreundersøkelse til arkiv, museum, bibliotek, kommuner og historielag. Spørsmålene gjaldt økningen i bestand målt i hyllemeter, om det er noe som skiller seg ut i typen arkiv som er mottatt, om det er digitalt skapt og om innsamlingen kan knyttes til en av strategiene i den forrige planen.

2.2. Privatarkivbestand 2025

Bestanden av privatarkiv i Trøndelag har økt med omtrent 346 hyllemeter og NTNU UB står for 36 % av denne økningen og IKA Trøndelag 23 %. Totalen ligger da på ca. 7791 hyllemeter. Bortsett fra arbeidet til NTNU UB gjenspeiler økningen i bestand prosjektene som har vært støttet av Nasjonalarkivet med fokus på landbruk, kulturminner og havbruk. Se tabell 1.

Økningen i privatarkivbestand er på ca. 4,5 % og er såpass liten at manglene fra forrige planperiode i hovedsak står ved lag.

Tabell 1. Tilvekst av privatarkiv 2021 - 2025

Institusjon	Tilvekst 2021 - 2025 i hyllemeter¹¹
NTNU UB	125
IKA Trøndelag	80
MIST ¹²	53
Nasjonalarkivet	25
Museene Arven	23
Trondheim Byarkiv/Digital	22
Andre	18
Sum	346

¹¹ Tallene ble hentet inn våren 2025 og gjenspeiler derfor ikke hele perioden

¹² Museene i Sør-Trøndelag

2.3 Strategiarbeid 2021 - 2025

Fylkestinget vedtok planen for 2021-2025 som «som et redskap for fylkeskommunens strategiske innsats innen privatarkiv, og for samhandling med Interkommunalt arkiv (IKA) Trøndelag og nettverket av institusjoner og frivillige som engasjerer seg i privatarkiv». Videre ble det i vedtaket gitt politisk støtte til videre utredning av Trøndelagsarkivet som regional privatarkivinstitusjon. Det er ulike årsaker til at et slikt utredningsarbeid ikke er fulgt opp. Det har handlet om både kapasitet til å utføre selve utredningen og kunnskap om forventet økonomisk situasjon for fylkeskommunen de kommende årene.

Behovet for samordning og styrking av ressursgrunnet av privatarkivarbeidet i Trøndelag er fortsatt stort. IKA Trøndelag har i løpet av planperioden flyttet inn i nye lokaler på DORA, og arealmessig er det gode muligheter for å utvikle virksomheten slik at både offentlige og private arkiv kan bevares under samme tak. Dette er en vesentlig endring som legger grunnlag for ny vinkling på idéen om en regional privatarkivinstitusjon. Hensikten med en regional privatarkivinstitusjon som dekker hele fylket, er å kunne løse oppgaver som i dag ikke er innenfor ansvaret for muséene, NTNU-biblioteket og andre eiere av privatarkiv.

Arbeidet med strategiene 2021 – 2025 har ført fram på følgende områder:

Strategi: Prioritering innsamling av arkiver fra tematiske enkeltområder

- Landbruk: Det er tatt inn 35 hyllemeter privatarkiv etter landbruksvirksomhet, men det er i hovedsak fra foreninger så fokuset på landbuksarkiver fra bedrifter må opprettholdes. IKA Trøndelag har i 2025 mottatt midler for fortsatt arbeid med landbruksarkiv i betydningen arkiv etter den nedlagte pelsdyrnæringa. Samarbeidspartner Museene Arven/Egge museum er i gang med intervjuer av tidligere pelsdyrbønder og har mottatt arkiv fra samme område som etter hvert skal til IKA Trøndelag for ordning.
- Privatarkiv i tilknytning til kysten: Havbruksarkivet var reddet men uordnet da forrige plan ble til. Arkivet ble innsamlet av Kystmuseet i Sør-Trøndelag, deponert til Nasjonalarkivet i Trondheim og ordnet der. Arkivet er nå ferdig ordnet og utgjør 250 hyllemeter og inneholder ca. 60 aktører, riktignok fra hele Norgeskysten. Antallet arkiv innen fiskerisektoren i Trøndelag er likevel doblet fra utgangspunktet på 37 arkiver.
- Privatarkiv fra sørsamiske områder: Samisk arkiv er en del av Nasjonalarkivet og har utarbeidet en bevaringsplan for samiske arkiver. Via Samisk arkiv er det tatt inn sørsamiske arkiver fra vår region.
- Privatarkiv i tilknytning til kulturminner: Det er gjennomført et prosjekt som et samarbeid mellom Levanger kommune, Trøndelag fylkeskommune og IKA Trøndelag for bevaring av arkiver fra den vernede Trehusbyen Levanger. Prosjektet har tatt inn 10 hyllemeter med arkiv og er åpent for å ta inn mer etter hvert.

Strategi: Bevaring av digitalt skapte arkiver.

- IKA Trøndelag har opprettet en skyløsning for historielagene og enkelte andre lag hvor de kan lagre sine egne arkiver i fil- og mappestruktur, for eventuell senere deponering til IKA Trøndelag.

Strategi: Digitalisering og tilgjengeliggjøring.

- Digitalisering er foretatt via prosjektene landbruk og kulturminner m.m. med støtte fra Nasjonalarkivet.

Strategi: Bevaring av foto.

- Regionalt fotonettverk er opprettet og planen om å utarbeide en bevaringsplan for foto i regionen står fremdeles ved lag. Museene Arven/Levanger fotomuseum holder også kurs for historielagene innen fotobevaring. Et eksempel på hva som er blitt bevart i perioden er fotoarkivet etter Fotogjengen ved Studentersamfundet i Trondheim som dessuten er innlemmet i Norges Dokumentarv.

Strategi: Forum for NTNU-historie.

- Forumet er ikke aktivt, men universitetsbiblioteket jobber med bevaring av universitets- og vitenskapshistorie uavhengig av dette.

3.0 utfordringer og muligheter

I dette kapitlet går vi inn på en situasjonsanalyse med beskrivelse av både utfordringer og muligheter. Vi tar opp tråden fra planperioden 2021-2025, og peker på forhold som fortsatt trenger særlig oppmerksomhet og innsats. Det gjelder behovet for regional privatarkivinstitusjon med ansvar for hele Trøndelag, mangelen på bevarte bedriftsarkiv, utfordring med bevaring av privatarkiv fra Trondheim. Vi går også inn på muligheter som åpner seg med IKA Trøndelag sin økte magasinkapasitet, og med tjenester og støtteordninger fra Nasjonalarkivet og Nasjonalbiblioteket.

3.1 Behov for regional privatarkivinstitusjon

Arkivverkets privatarkivstrategi (2015)¹³ forutsetter sterke arkivinstitusjoner i hvert fylke som dekker et bredt tematisk område for å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon.

Innsatsen ved arkivinstitusjoner, museer, bibliotek og frivillige, og samarbeidet dem imellom, utgjør hovedstrukturen for privatarkivarbeidet i Trøndelag. IKA Trøndelag koordinerer og samarbeider med nettverket av bevaringsinstitusjoner for å nå faglige og regionalpolitiske mål.

Trøndelag har institusjoner som kan ta imot og bevare privatarkiv innenfor spesialområder. Det gjøres uten kostnad for den som avleverer arkivet. Det gjelder i hovedsak NTNU UB, Nasjonalarkivet, Museet Midt, museene i MIST og Norsk senter for folkemusikk og folkedans. Ingen av bevaringsinstitusjonene i Trøndelag har et oppdrag om å dekke *alle* samfunnsområder og *hele* regionen i vurderingen av hva som skal bevares. Det er altså begrensninger i hvilke områder som dekkes, både geografisk og tematisk. Dette er en betydelig utfordring i arbeidet for å bidra til helhetlig samfunnsdokumentasjon.

IKA Trøndelag tar inn privatarkiv når kommunene eller fylkeskommunen betaler for ordning og oppbevaring, men kan ikke ta selvstendig initiativ til innsamling og kan derfor ikke regnes som en privatarkivinstitusjon som tar regionalt ansvar. Magasinkapasiteten i Trøndelag har økt fra 2021 siden IKA Trøndelag har utvidet sin kapasitet med 10 000 hyllemeter, så utgangspunktet for bevaring av flere privatarkiv er godt. IKA Trøndelag er regional koordinator som omfatter ledelse av og møter i privatarkivnettverket, et årlig seminar for frivillige og institusjoner, tilbud om rådgiving og kurs og planarbeid sammen med Trøndelag fylkesbibliotek.

En løsning kan være å finne en finansieringsmodell hvor IKA Trøndelag står friere til å bevare privatarkiv som ikke ivaretas av andre. Det gjelder blant annet

¹³ https://www.nasjonalarkivet.no/content/uploads/2025/10/Strategi-privatarkiv-Norge_07-02-2019.pdf
Lest 12.2.2026

privatarkiv tilknyttet Trondheim kommune og bedriftsarkiver fra ulike deler av Trøndelag. Begge deler er områder med kritisk dårlig dekning, ifølge bestands- og samfunnsanalysen i Bevarings- og utviklingsplanen.

IKA Trøndelag har tilgang på både spisskompetanse og lokaler, og kan fylle rollen som regional bevaringsinstitusjon for privatarkiv. Det forutsetter forankring hos kommuner og fylkeskommunen, som er eiere i selskapet, og en fortsatt arbeidsdeling med de andre institusjonene i Trøndelag.

Fremdeles er den samlede ressursbruken på privatarkivarbeid i Trøndelag på bare 2,5 stillinger innen arbeid med papirarkiver og 3 stillinger innen fotoarkiv. Norsk Senter for folkemusikk og folkedans i Trondheim har dessuten administrativt ansvar for en stilling innen arkivformidling som er finansiert av Trøndelag fylkeskommune. I tillegg kommer ressursen som bevilges av fylkeskommunen til IKA Trøndelag for koordineringsarbeidet.

Det vil fortsatt være viktig med samarbeid på tvers mellom arkiv, bibliotek, museum og historielag om prosjekter som det kan søkes støtte om via arkivutviklingsmidlene hos Nasjonalarkivet og regionalt fond i fylkeskommunen.

3.2 Bevaring av bedriftsarkiv

Det er stor mangel på bevarte bedriftsarkiver fra Trøndelag, både fra tidligere tider og fra eksisterende virksomhet. Bedriftsarkivene er ofte omfattende og de fleste arkivinstitusjoner i Trøndelag lider under manglende depotkapasitet. Innsamling av slike arkiver kan derfor være en oppgave som kan ligge til en framtidig rolle for IKA Trøndelag som regional privatarkivinstitusjon.

Et samarbeid med erfarne institusjoner med nasjonale ansvarsområder kan være fruktbart, først og fremst med næringslivsarkivet i Vestfoldsarkivet. Næringslivsarkivet samarbeider med eksisterende bedrifter om bevaring av arkivene deres. Næringslivsarkivets visjon er å sikre sentrale arkiver etter næringslivet for fremtiden – til bedriftens egen bruk, forskning og kulturformidling.¹⁴ Næringslivsarkivet har hele landet som nedslagsfelt og samarbeider med regionale arkivinstitusjoner om innsamling og bevaring. Foreløpig har fokus vært på bergverksarkiv, men dette utvides etter hvert. Bevaringen av arkivene finansieres som et spleiselag mellom bedriftene og arkivinstitusjonene.

3.3 Bevaring av privatarkiv fra Trondheim

Trondheim Byarkiv er omorganisert til Trondheim Digital, og prioriterer ikke arbeid med privatarkiv. Noen redningsaksjoner og prosjekter har det likevel blitt.

¹⁴ <https://vestfoldmuseene.no/vestfoldarkivet/naringslivarkivet>. Lest 12.9.2025

I tillegg tar NTNU UB inn en del arkiver med tilknytning til Trondheim, men noen bred satsning har ikke vært mulig. En utfordring med å legge en slik oppgave til IKA Trøndelag er at Trondheim kommune i motsetning til alle andre kommuner i Trøndelag ikke er medeier i selskapet.

3.4 Bevaring av digitalt skapte privatarkiv

Det er svært få privatarkiv bevart fra nyere tid og mye av grunnen til det er at vi gradvis har gått over fra papirarkiver til digitalt skapt arkiv. De digitale arkivene er mer sårbare siden man i motsetning til papirarkivene ofte må ta mer aktive og bevisste grep for å bevare dem. Flere år av en historikk kan forsvinne ved få tastetrykk, eller ved at en pc blir kassert. IKA Trøndelag har opprettet en skyløsning for historielagenes arkivdanning som kan danne grunnlag for senere deponeringer. Dette er likevel et ganske smalt tilbud og det er viktig at kontakt oppnås med bedrifter og andre organisasjoner med tanke på fremtidige deponeringer.

Kompetanseheving hos arkivskapere er viktig med tanke på bevaring av arkivene som skapes i dag – digitalt. I tillegg til at arkivskaperne selv skaper arkiv er det også en del som i tillegg til å skape egne arkiver også tar vare på og samler inn andres arkiver. IKA Trøndelag har anledning til å ta imot elektroniske privatarkiv i fil- mappestruktur. I samarbeid med KDRS¹⁵ kan arkivene gjøres tilgjengelig via KDRS Søk & Vis. En veileder for mottak av elektroniske privatarkiv er under utvikling, et samarbeid mellom Næringslivsarkivet og KDRS, og vil være til god hjelp i arbeidet vårt.

Bevaring av samlinger med digitale foto er en utfordring som særlig lokalhistorikere har gitt uttrykk for. Vurdering av muligheter for felles lagring kan inngå i bevaringsplan for foto.

3.5 Bevaring av privatarkiv med tilknytning til kulturmiljø og kulturminner

Privatarkivene er en del av kulturarven og kan bidra til å utvide kunnskapen om kulturmiljøer og kulturminner og formidling av historier tilknyttet disse. Privatarkiv kan dokumentere virksomhet i tilknytning til for eksempel fredede bygninger gjennom brev, foto, møtebøker eller regnskap fra bedrifter, organisasjoner eller privatpersoner. Dokumentasjon av immateriell kulturarv er også betydningsfullt. For å kunne bevare og formidle en mest mulig helhetlig historie er det viktig med et samarbeid på tvers av kulturinstitusjonene for å løfte kulturarven.

3.6 Nasjonalarkivets strategi og rolle - støtteordningen

Nasjonalarkivet skal bevare privatarkiv av nasjonal interesse i tråd med deres bevaringsplan og dele ut utviklingsmidler. Arkivverkets privatarkivstrategi (2015)

¹⁵ Kommunearkivinstitusjonens Digitale Ressurs Senter SA

forutsetter sterke arkivinstitusjoner i hvert fylke, men ingen privatarkivinstitusjoner i Trøndelag har regionalt ansvar.

Det er imidlertid gledelig at potten med arkivutviklingsmidler økes. Støtteordningen for privatarkiv ble i 2025 økt fra 15 til 18 millioner. Tilskudd derfra utgjør i stor grad ressursene som brukes til arbeid med privatarkiv hos IKA Trøndelag og andre institusjoner.

3.6 Nasjonalbiblioteket – digitalisering av kulturarv

Nasjonalbiblioteket digitaliserer kulturarv fra arkiv, bibliotek og museer for å bidra til at dette blir gjort tilgjengelig. Til nå har det i hovedsak vært audiovisuelt materiale som har blitt digitalisert, men etter hvert vil det også omfatte papirbasert arkivmateriale (tidligst 2026). I tillegg skal det også gjennomføres en pilot for langtidsbevaring av museenes digitale samlinger. KulturIT representerer her museumsfelleskapet på nasjonalt nivå.

4.0 Handlingsprogram 2026-2030

Strategi 1: IKA Trøndelag som regional privatarkivinstitusjon.

Vi ønsker at IKA Trøndelags innsatsområde skal omfatte innsamling og bevaring av privatarkiv i tillegg til offentlige arkiv. Dette er tenkt som videreføring av idéen om Trøndelagsarkivet, som ble utredet i forkant av fylkessammenslåinga, og tatt med i forrige plan. Målet om å utvikle IKA Trøndelag som privatarkivinstitusjon handler om å skape mulighet til å motta og bevare viktige privatarkiv fra Trøndelag i henhold til bevaringsplanen, uten å måtte gå via kommune og fylkeskommune i hvert enkelt tilfelle. Det vil gi IKA Trøndelag en mer selvstendig faglig rolle, og bedre kvalitet, mer effektivitet og forutsigbarhet i regionens privatarkivarbeid.

Tiltak:

- Utrede mulighetene for at IKA Trøndelag kan utvide sin virksomhet slik at målene i utviklings- og bevaringsplan for privatarkiv i Trøndelag oppnås. Samarbeid med nettverket av privatarkivaktører i Trøndelag og nasjonalt vil fortsatt være et grunnlag. Det er viktig med en tydelig rollefordeling mellom IKA, kommunene, fylkeskommunene og øvrige aktører samt avklaring om kostnadsfordeling.
- Oppdatere samhandlingsplaner og bevaringspolitikk ved bevaringsinstitusjonene i Trøndelag. Se sammenhengen mellom planene, og avdekke hva som ikke følges opp av eksisterende institusjoner.
- Utvide aktiviteten med kursing av frivillige med tanke på ordning av egne og andres arkiv.

Strategi 2: Bevaring av bedriftsarkiver.

Vi ønsker å bevare arkiv etter eksisterende og nedlagte bedrifter i Trøndelag som har eller har hatt stor regional eller lokal betydning. Når det gjelder eksisterende bedrifter er det ønskelig med et samarbeid med Næringslivsarkivet, mens arkiv etter nedlagte bedrifter kan tas inn av IKA Trøndelag i samarbeid med kommuner og fylkeskommunen.

- Stille opp som depot for regionale eksisterende bedrifter som Næringslivsarkivet har kontakt med og som trenger magasinplass.
- Kartlegge papirarkiver etter lokale bedrifter og/eller nedlagte bedrifter regionvis eller kommunevis i samarbeid med kulturavdelinger i kommunene og historielag. Bevare disse arkivene hos IKA Trøndelag etter avtale med aktuelle kommuner eller fylkeskommunen.
- Bruke Næringsforeningene i Trøndelag som inngang til kontakt med bedrifter.
- Søke nasjonale utviklingsmidler eller regionalt fond om midler til ordning av bedriftsarkivene.

Strategi 3: Bevaring av digitalt skapte arkiver.

Vi ønsker å bevare digitalt skapte arkiver fra Trøndelag, både fra bedrifter og organisasjoner og at IKA Trøndelag kan være depot for digitale privatarkiv. For foreningenes del ønsker vi å bidra med å øke kompetansen via kurs og tilbud om bevaringsplattform for egne arkiv hos IKA. For eksisterende bedrifter er Næringslivsarkivet i Vestfoldsarkivet en viktig samarbeidspartner.

Tiltak:

- Ta kontakt med organisasjoner og bedrifter som allerede har deponert papirarkiver med tanke på digitale deponeringer.
- Bevare digitale privatarkiv som vi får kjennskap til gjennom kartlegging av bedriftsarkiver.
- Utvide aktiviteten med kurs/seminar/besøk hos foreninger som har digitalt skapte arkiv. Samarbeid med Trøndelag Kulturvernnettverk om kurs.

Strategi 4: Prioritere innsamling, bevaring og tilgjengeliggjøring av privatarkiv på områder som er spesielt viktige for Trøndelag

Vi ønsker å satse på innsamling, ordning og tilgjengeliggjøring av privatarkiv fra områder som er spesielt dårlig dekket. Innsamling og ordning av arkiver innen landbruk og kystnæringer har bedret situasjonen noe på disse feltene. Behovet er fortsatt betydelig, og spesielt for Trondheims del er det kritisk. Temaet bedriftsarkiv trenger særskilt oppfølging, og er derfor i tillegg plassert i egen strategi.

Tiltak:

- Fortsette satsingen på landbruk. Vi skal følge opp tidligere kontakter og fortsette med pelsdyrprosjektet som det er gitt midler til.
- Samle inn privatarkiv fra kysten av gamle Nord- Trøndelag i samarbeid med Namdal historielag og Museet Midt.
- Finne en løsning for systematisk bevaring av privatarkiv fra Trondheim.
- Samle inn sørsamiske arkiv i samarbeid med Nasjonalarkivet v/Samisk Arkiv, Saemien Sijte og andre aktører som jobber med bevaring av samisk materiell og immateriell kulturarv.
- Utvikle en bevaringsplan for foto.
- Sørge for at et utvalg viktige privatarkiv fra Trøndelag blir sendt til digitalisering hos Nasjonalbiblioteket.
- En aktiv innsamling av privatarkiv som kan knyttes til kulturmiljø og kulturminner.

**Trøndelag
fylkeskommune**

Trööndelagen fylhkentjfelte

www.trondelagfylke.no